

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2001 vp

Hallituksen esitys laiksi hukkakauran torjunnasta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 2 päivänä toukokuuta 2001 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi hukkakauran torjunnasta (HE 50/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Kirsi Heinonen ja ylitarkastaja Annukka Nurmi, maa- ja metsätalousministeriö
- agrologi Väinö Peurala, Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus

- johtaja Matti Puolimatka, Kasvintuotannon tarkastuskeskus
- tutkija Heikki Jalli, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- maaseutuasiamies Pasi Tuominen, Kiukaisien kunta
- puheenjohtaja Jussi Heikkinen ja asiamies Martti Kinnari, Siemenkauppiaitten Yhdistys ry
- toiminnanjohtaja Tage Ginström, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
- Boreal Kasvinjalostus Oy.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki hukkakauran torjunnasta, jolla kumottaisiin voimassa oleva laki hukkakauran torjunnasta.

Hukkakauran leviämistä ei ole pystytty estämään voimassa olevan lain tavoitteiden mukaisesti. Laki on kuitenkin perusteiltaan edelleen ajantasainen. Käytännössä suurin ongelma on se, että hukkakaura saastuttaa kylvösiemeniä, jolloin kokonaisia tiloja joudutaan jättämään kylvösiementuotannon ulkopuolelle. Pahoin saastuneesta peltolohkosta ei myöskään voida korjata laadullisesti ja määrällisesti kunnollista satoa. Hukkakaura on vaara korkealaatukselle kasvinuotannolle.

Esityksen tarkoituksena on voimassa olevan lainsäädännön tapaan kieltää hukkakauran saastuttamien tuotteiden markkinointi ja luovutus. Laki velvoittaisi edelleen myös hukkakauran aktiiviseen torjuntaan. Maaseutuelinkeinoviranomaisen olisi suoritettava tilalla hukkakauran esiintymistä koskeva katselmus ja laadittava tarvittaessa hukkakauran torjuntasuunnitelma. Eri-tyisistä syistä torjuntasuunnitelman laatiminen olisi siirrettävä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutusastoille. Hukkakauran esiintymistä koskevaan ilmoitusvelvollisuuteen sekä katselmuksen ja torjuntasuunnitelman laatimiseen liittyvää täytäntöönpanoa ja valvontaa ehdotetaan

voimassa olevaan lakiin verrattuna selkeytettäväksi ja yksinkertaistettavaksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta kiinnittää esityksen perustelujen mukaisesti huomiota siihen, että hukkakaura on viime vuosina voimistunut maamme parhailla viljelyalueilla muun muassa Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja Pohjanmaalla. Suunnitelmallinen torjunta on vähentänyt hukkakauran kasvutiheyttä pelloilla, mutta hukkakaurasta saastunnan jälkeen vapaaksi todettuja alueita on ollut käytännössä vähän verrattuna uusiin saastuneeksi todettuihin alueisiin. Esityksestä käy ilmi, että vuoden 2000 maataloustukihakemusten yhteydessä viljelijät ilmoittivat hukkakauran saastuttamaksi alaksi yhteensä 250 000 hehtaaria, mikä on noin 11 prosenttia viljellystä peltoalasta. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää todennäköisenä, että hukkakauran saastuttama ala on vielä todettuaakin suurempi.

Keskeisenä keinona hukkakauran torjumiseksi esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa ehdotetaan nykyisen lain tapaan säädettäväksi hukkakauran torjuntavelvollisuus, joka koskisi kaikkia viljelmän tai sen läheisyydessä sijaitsevien alueiden haltijoita ja jonka tarkoituksena olisi hukkakauran esiintymisen ja leviämisen estäminen. Tilalla, jonka alueella on todettu esiintyvän hukkakauraa, olisi tehtävä katselmus ja torjuntasuunnitelma. Valiokunta pitää kuitenkin liian raskaana toimenpiteenä sitä, että todetun uuden hukkakauraesiintymän johdosta olisi aina laadittava torjuntasuunnitelma. Valiokunta tulee sen vuoksi jäljempänä ehdottamaan tältä osin lakiehdotukseen muutoksia.

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että hukkakauran torjuntaa koskevan lainsäädännön ohella on voimassa maatalouden tukisäännöksiä, joissa edellytetään toimenpiteitä hukkakauran torjumiseksi. Säännösten mukaan toimenpiteiden lainmönlyönti voi johtaa jopa tukien menettämiseen.

Valiokunta kiinnittääkin tässä yhteydessä huomiota siihen, että lakiehdotuksen (19 § hallituksen esityksen mukaisessa lakiehdotuksessa) mukaan viranomainen voisi tehostaa vaadittujen toimenpiteiden toteuttamista muun ohella uhkasakolla. Ottaen huomioon tässä todetut muut mahdolliset seuraamukset valiokunta painottaa sitä, että uhkasakkoa tulee käyttää vain äärimmäisenä keinona silloin, kun toimenpiteitä ei muutoin saada toteutettua.

Hukkakauran torjunnan valvonta kuuluisi lakiehdotuksen mukaan Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle, joka käyttäisi apunaan työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutusosastoja sekä valtuuttamia tarkastajia. Esityksen perusteluissa on todettu, että Kasvintuotannon tarkastuskeskuksella ei ole tällä hetkellä käytössä erityisesti hukkakauran valvontaan erikoistuneita tarkastajia. Valvontatoimenpiteisiin tarvittavat varat osoitettaisiin vuosittain valtion talousarviosta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan pääluokasta Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen toiminnan rahoittamiseksi tarkoitettulla momentilla. Ottaen huomioon hukkakaurasaastuntojen levinneisyys valiokunta katsoo esityksen perustelujen mukaisesti, että valvontavoimavaroja valvonnan kehittämiseen, suunnitteluun ja koordinointiin sekä tarkastusten suorittamiseen tulee uuden lain tultua voimaan lisätä huomattavasti.

Voimassa olevan lain mukaan hukkakauran hävittämisestä aiheutuvia kustannuksia voidaan korvata alueen haltijalle valtion talousarviosta osoitetuista varoista joko kokonaan tai osittain. Esityksen perusteluissa on todettu, että viime vuosina korvauksiin käytetty rahamäärä on ollut yhteensä 200 000 markkaa, millä on rahoitettu noin 600 hehtaarille käytettyä torjunta-ainemäärää. Perustelujen mukaan toimintaan osoitetujen varojen merkitys hukkakauran leviämisen

ehkäisemiseksi on ollut valtakunnallisesti vähäinen. Lakiehdotukseen ei kuitenkaan sisälly ehdotusta edes vastaavanlaisen kustannusten korvaamiskäytännön jatkamisesta. Valiokunta pitääkin lakiehdotusta tältä osin puutteellisenä ja tulee jäljempänä ehdottamaan lakiin otettaviksi säännökset hukkakauran hävittämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta edellyttää hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä edellä esitetyn huomautuksin ja jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

5 §. Valiokunta ehdottaa pykälää täsmennettäväksi siten, että ilmoitusvelvollisuus koskisi nimenomaan uusia esiintymiä, joista ei ole aikaisemmin tehty ilmoitusta valvontaviranomaiselle.

6 §. Valiokunta katsoo, että ehdotettu menettely, jossa maaseutuelinkeinoviranomaisen olisi pääsääntöisesti tehtävä alueelle aina viipymättä torjuntasuunnitelma, mikäli alueella katselmuksen perusteella todettaisiin hukkakauraesiintymä, olisi hallinnollisesti liian raskas ja liian paljon voimavaroja vaativa menettely. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi siten, että kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen tekisi pääsääntöisesti ensin saastunutta aluetta koskevan torjuntaohjeen sen mukaan kuin katsoisi sen olevan tarkoituksenmukaista saastunnan asteen huomioon ottaen. Maaseutuelinkeinoviranomaisen olisi kuitenkin aina teh-

tävä alueelle torjuntasuunnitelma, jos torjuntaohjetta ei noudatettaisi tai jos alue olisi pahoin hukkakauran saastuttama.

11 §. Valiokunta toteaa, että esityksen mukaan valvonnasta vastaisi Kasvintuotannon tarkastuskeskus ja sen vastuulla olisi myös koordinoida hukkakauran torjuntaa koskeva valvonta ja tarkastukset. Korostaakseen sitä, että eri viranomaistahojen tulisi toimia yhteistyössä, valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi nimenomaisen maininnan siitä, että tarkastajien tulisi toimia yhteistyössä TE-keskuksen ja maaseutuelinkeinoviranomaisen kanssa.

13 §. Valiokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta on hiljattain lausunnoissaan (PeVL 46/2001 vp — HE 140/2001 vp Maaseutuviraston perustamista koskevaksi lainsäädännöksi ja PeVL 48/2001 vp — HE 167/2001 vp laeiksi maaseutuelinkeinojen rahoituslain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain, kolttalain sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta) käsitellyt tarkastusvaltuuksia kotirauhan ja yksityiselämän suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on tuolloin edellyttänyt laissa mainittavaksi, että tarkastus voidaan suorittaa kotirauhan piirissä vain, jos se on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Samalla perustuslakivaliokunta on katsonut, että maininta korostaa asuntoon ulottuvan tarkastuksen poikkeuksellisuutta.

Perustuslakivaliokunta on mainituissa lausunnoissaan myös ottanut kantaa muiden kuin viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin, eikä ole tuolloin pitänyt mahdollisena sitä, että muu kuin viranomainen voisi toimittaa tarkastuksia kotirauhan piirissä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan valta toimittaa tarkastuksia asunnossa voidaan antaa tavallisen lain säätämisyksessä vain viranomaiselle.

Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että se vastaa edellä selostettuja perustuslakivaliokunnan kannanottoja.

15 §. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö hallinnoi ja kehittäisi hukkakaurarekisteriä. Hukkakaurarekisteriä pitäisivät kuitenkin kuntien maaseutuelinkeinoviranomaiset, mikä on myös todettu lakiehdotuksen perusteluissa. Valiokunta ehdottaa 1 momentin sanamuodon selkeyttämistä tältä osin.

18 §. (*Uusi*) Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että laissa säilyy mahdollisuus korvata hukkakauran hävittämistä aiheuttavia kustannuksia. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa lakiin lisättäväksi uuden 18 §:n, joka mahdollistaisi kustannusten korvaamisen, jos laissa säädetystä hukkakauran hävittämistä johtuvien kustannusten katsottaisiin huomattavasti heikentävän alueen haltijan taloudellista asemaa. Kustannusten korvaamisessa noudatettavasta menetelmästä annettaisiin tarkempia säännöksiä asetuksella.

Lisättäväksi ehdotetun pykälän johdosta sitä seuraavien pykälien numerointi lakiehdotuksessa muuttuisi.

20 (19) §. Edellä ehdotettu uuden 18 §:n lisääminen lakiehdotukseen aiheuttaisi 1 momentin pykäläviittauksen muuttumisen.

22 (21) §. Esityksessä ehdotetun 1 momentin mukaan ehdotetun lain nojalla annettuun päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla maaseutuelinkeinon valituslautakuntaan noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että maaseutuelinkeinoviranomaisen ehdotetun lain nojalla tekemään päätökseen tyytymätön voisi hakea päätökseen oikaisua TE-keskukselta. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että tätä tarkoittava säännös lisätään pykälään uutena 1 momenttina. Tuolloin esityksessä ehdotetut pykälän 1 ja 2 momentti siirtyisivät 2 ja 3 momentiksi. Ehdotetun uuden 1 momentin johdosta valiokunta ehdottaa myös 2 momentin säännöstä tarkistettavaksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) .

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

hukkakauran torjunnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §
(Kuten HE)

2 luku

Toiminnan harjoittaminen

4 §
(Kuten HE)

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

(Poist.) Jokaisen joka tietää tai epäilee, että hänen hallitsemallaan alueella on hukkakaura-
esiintymä, josta ei ole aikaisemmin tehty ilmoi-
tusta valvontaviranomaiselle, on esiintymästä
ilmoitettava (poist.) viipymättä alueen sijainti-
kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle (maa-
seutuelinkeinoviranomainen).

(2 ja 3 mom. kuten HE)

6 §

Katselmus ja torjuntasuunnitelma

Saatuaan 5 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tai
muulla tavoin tiedon hukkakauran mahdollises-
ta esiintymisestä maaseutuelinkeinoviranomai-
sen on viipymättä suoritettava alueella katsel-
mus. (Poist.) Jos alueella katselmuksen perus-
teella todetaan hukkakauraesiintymä, maaseu-
tuelinkeinoviranomaisen on (poist.) viipymättä
annettava aluetta koskeva hukkakauran torjun-
taohje. Jos alueen haltija ei noudata torjuntaoh-
jetta tai alue on pahoin hukkakauran saastutta-
ma, maaseutuelinkeinoviranomaisen on tehtävä
alueelle torjuntasuunnitelma.

(2—4 mom. kuten HE)

7 ja 8 §
(Kuten HE)

3 luku

Viranomaiset

9 ja 10 §
(Kuten HE)

11 §

Valtuutetut tarkastajat

Sen lisäksi, mitä 10 §:ssä säädetään, tarkas-
tuskeskus voi käyttää (poist.) apunaan tehtävään
kirjallisesti valtuuttamiaan tarkastajia, jotka toi-

mivat tarkastuskeskuksen valvonnassa ja yhteis-
työssä niin TE-keskuksen kuin maaseutuelinkei-
noviranomaisen kanssa. Valtuutettuun tarkasta-
jaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuu-
ta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tä-
män lain mukaisia tehtäviä.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

4 luku

Valvonta ja tarkastukset

12 §
(Kuten HE)

13 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisilla ja valtuutetuilla tar-
kastajilla on oikeus tarkastusta ja valvontaa var-
ten tarkastaa peltokasviviljelyksiä sekä niiden
läheisyydessä sijaitsevia viljelyksiä ja alueita,
peltokasvien tuotanto- ja pakkaustiloja, varas-
tointipaikkoja ja kuljetusvälineitä sekä ottaa
maksutta tarpeellisia näytteitä peltokasveista
sekä 8 §:ssä tarkoitetuista tuotteista ja tavarois-
ta. Kotirauhan piirissä tarkastuksen voi suorit-
taa vain viranomainen ja tarkastus saadaan toi-
mittaa vain, jos se on välttämätöntä tarkastuk-
sen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja
on perusteltua syytä epäillä jonkun syyllistyneen
tässä laissa rangaistavaksi säädettyyn men-
nettelyyn.

(2 mom. kuten HE)

14 §
(Kuten HE)

15 §

Hukkakaurarekisteri

Kunkin kunnan maaseutuelinkeinoviranomai-
nen pitää valvontaa varten rekisteriä niistä
alueista, joilla on esiintynyt hukkakauraa.

(2—5 mom. kuten HE)

16 ja 17 §
(Kuten HE)

18 § (Uusi)

Kustannusten korvaaminen

Jos tässä laissa säädetystä hukkakauran torjunnasta johtuvien kustannusten katsotaan huomattavasti heikentävän alueen haltijan taloudellista asemaa, voidaan ne hakemuksesta korvata valtion varoista osaksi tai kokonaan. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä kustannusten korvaamisessa noudatettavasta menettelystä.

5 luku

Hallinnolliset pakkokeinot

19 (18) §
(Kuten HE)

20 (19) §

Uhkasakko ja teettäminen

Viranomainen, joka on tehnyt 6 §:ssä tarkoitetun torjuntasuunnitelman tai väliaikaisen torjuntasuunnitelman taikka antanut 19 §:ssä tarkoitetun hävittämisen- tai maastavientimääräyksen, voi tehostaa sen toteuttamista uhkasakolla

tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.
(2 mom. kuten HE)

21 (20) §
(Kuten HE)

6 luku

Erinäiset säännökset

22 (21) §

Muutoksenhaku

Maaseutuelinkeinoviranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen tyytymätön asianosainen saa hakea päätökseen oikaisua siltä TE-keskukselta, jonka alueella maaseutuelinkeinoviranomainen sijaitsee, 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saannista. Maaseutuelinkeinoviranomaisen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. (Uusi)

TE-keskuksen ja tarkastuskeskuksen tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla maaseutuelinkeinon valituslautakuntaan noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintolainkäytölaissa (586/1996) säädetään.

(3 mom. kuten HE:n 2 mom)

23—25 (22—24) §
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakau-

ran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Kalli /kesk	Lauri Kähkönen /sd
jäs.	Nils-Anders Granvik /r	Esa Lahtela /sd
	Pertti Hemmilä /kok	Eero Lämsä /kesk
	Matti Kangas /vas	Pertti Mäki-Hakola /kok
	Tapio Karjalainen /sd	Olli Nepponen /kok
	Marja-Leena Kemppainen /kd	Erkki Pulliainen /vihr.
	Katri Komi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.